

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ МОТИВАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

WAYS TO INCREASE THE LEVEL OF MOTIVATION TO LEARN A FOREIGN LANGUAGE

Стаття присвячена дослідженню факторів, які впливають на мотивацію до вивчення іноземної мови в закладах вищої освіти України. Актуальність дослідження зумовлена тим, що мотивація є ключовим елементом у вивченні іноземної мови. Розуміння концепції мотивації та факторів, що на неї впливають, дозволяє викладачам розробляти ефективні стратегії викладання та створювати середовище, яке підтримує і посилює мотивацію студентів.

Мета статті – розроблення шляхів підвищення рівня мотивації до вивчення іноземної мови в закладах вищої освіти України. Для досягнення мети в процесі дослідження було вирішено низку завдань: визначено поняття «мотивація» та роль мотивації при вивченні іноземної мови; на основі дослідження Київського міжнародного інституту соціології розглянуто фактори, які впливають на мотивацію до вивчення іноземної мови як з позитивного, так і з негативного боку; виокремлено шляхи підвищення рівня мотивації до вивчення іноземної мови. В процесі дослідження використані загальнонаукові методи пізнання: індукції та дедукції, аналізу та синтезу, асоціації та аналогії.

За результатами дослідження встановлено, що для покращення показників володіння іноземними мовами необхідно й надалі підвищувати мотивацію до їх вивчення. Враховуючи, що найбільш активне засвоєння іноземних мов відбувається під час навчання в закладі вищої освіти, пропонується: застосування інноваційних методів і технологій викладання; забезпечення якісного викладацького складу закладів вищої освіти; створення сприятливого навчального середовища; співпраця з роботодавцями; залучення до міжнародних програм та обмінів. Зазначені заходи у поєднанні зі свідомим підходом до вивчення іноземних мов допоможуть підвищити мотивацію студентів та покращити рівень володіння ними в Україні.

Практичне значення дослідження полягає в можливості застосування отриманих результатів закладами вищої освіти України для підвищення мотивації студентів до вивчення іноземної мови.

Ключові слова: мотивація, сприятливе навчальне середовище, європейська інте-

грація, інноваційні методи викладання, міжнародні програми обміну.

The article is devoted to the study of factors that influence the motivation to learn a foreign language in higher education institutions of Ukraine. The relevance of the study is due to the fact that motivation is a key element in learning a foreign language. Understanding the concept of motivation and the factors that influence it allows teachers to develop effective teaching strategies and create an environment that supports and enhances students' motivation.

The purpose of the article is to develop ways to increase the level of motivation to learn a foreign language in higher education institutions of Ukraine. To achieve this goal, the study solved a number of tasks: the concept of "motivation" and the role of motivation in learning a foreign language were defined; based on the study by the Kyiv International Institute of Sociology, the factors that influence the motivation to learn a foreign language from both the positive and negative sides were considered; ways to increase the level of motivation to learn a foreign language were identified. The study used general scientific methods of cognition: induction and deduction, analysis and synthesis, association and analogy. The study found that in order to improve foreign language proficiency, it is necessary to further increase the motivation to learn foreign languages. Given that the most active acquisition of foreign languages occurs during studying at a higher education institution, it is proposed to: apply innovative teaching methods and technologies; ensure the quality of teaching staff of higher education institutions; create a favorable learning environment; cooperate with employers; and engage in international programs and exchanges. These measures, in combination with a conscious approach to learning foreign languages, will help to increase students' motivation and improve their proficiency in Ukraine. The practical significance of the study lies in the possibility of applying the obtained results by higher education institutions of Ukraine to increase students' motivation to learn a foreign language.

Key words: motivation, favorable learning environment, European integration, innovative teaching methods, international exchange programs.

УДК 378.147:811
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/61.1.6>

Гончарук Л.М.,
канд. філол. наук,
начальник кафедри спеціальної мовної
підготовки військового
Військового інституту Київського
національного університету імені
Тараса Шевченка

Постановка проблеми. Володіння іноземними мовами необхідне в різних сферах, включаючи академічну діяльність, бізнес, науку, технології, дипломатію та культурний обмін. Розуміння та ефективне використання іноземних мов може забезпечити людині конкурентну перевагу в академічній та професійній діяльності. Здатність спілкуватися тією чи іншою

мовою дозволяє студентам отримати доступ до широкого спектру ресурсів, брати участь у міжнародних конференціях та співпраці, а також бути в курсі останніх досліджень і досягнень у своїх галузях.

В академічному контексті іноземна мова слугує засобом наукового спілкування. Зокрема, наукові статті, журнали та матеріали конференцій

переважно публікуються та презентуються англійською мовою. Студенти, які прагнуть зробити внесок у свої академічні дисципліни, повинні вміти розуміти, аналізувати та створювати високоякісний контент англійською мовою. Володіння нею дозволяє спілкуватися зі світовою академічною спільнотою, обмінюватися ідеями та співпрацювати з дослідниками з різних країн.

Знання іноземних мов високо цінується роботодавцями по всьому світу. Вільне володіння англійською, німецькою чи іншою мовою часто є обов'язковою умовою для багатьох посад, особливо в транснаціональних компаніях або на посадах, що передбачають міжнародну співпрацю. Роботодавці шукають людей, які можуть ефективно спілкуватися, вести переговори та будувати професійні відносини з різними зацікавленими сторонами з різних культурних середовищ.

Володіння іноземними мовами сприяє міжкультурному розумінню та культурному обміну. Їх вивчення дозволяє студентам взаємодіяти з різними культурами, цінувати світову літературу та мистецтво, розвивати міжкультурну компетентність.

Зважаючи на важливість іноземних мов в академічній сфері, працевлаштуванні та культурному обміні, вкрай важливо визначити шляхи підвищення мотивації студентів до їх вивчення у закладах вищої освіти. Розуміння факторів, що впливають на мотивацію, та визначення ефективних стратегій для її посилення може сприяти більш успішному вивченню мов, розвитку мовних навичок студентів і підготовці їх до успішного функціонування в глобальному суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мотивація як ключовий елемент у вивченні іноземної мови розглядається в роботах багатьох науковців: Гончаренка С. У. [1], Рідель Т. М. [2], Тимошук Н. М. [3], Малінки О. О. [4]; Бойко Л. М. [5],

Андрощак А. [6], Яшника М. [9], Остафійчук О. Д. [10] та інших. Однак на сьогоднішній день існує потреба у визначенні шляхів підвищення рівня мотивації до вивчення іноземної мови у вищих навчальних закладах України.

Мета статті – розроблення шляхів підвищення рівня мотивації до вивчення іноземної мови в закладах вищої освіти України.

Виклад основного матеріалу. Для розкриття теми дослідження вважаємо за необхідне розглянути поняття «мотивація». В педагогіці мотивація розглядається як важливий чинник успішності навчання загалом і вивчення іноземних мов зокрема. Вона є пусковим механізмом будь-якої діяльності – спілкування, праці чи пізнання. Відповідно до визначення, яке дається в Українському педагогічному словнику, мотивацією є система мотивів чи стимулів, які спонукають людину до конкретної діяльності чи поведінки [1, с. 375].

Рідель Т. М. вважає, що мотивацією у вивченні іноземної мови є організація навчальної діяльності, спрямованої на досягнення більш глибокого розуміння мови та її вдосконалення, а також культивування внутрішнього прагнення до її вивчення та осмислення [2, с. 448–453]. Тимошук Н. М. підкреслює, що мотивація слугує рушійною силою, яка спонукає людину до успішного оволодіння іноземною мовою. Проте надмірно високий рівень мотивації може викликати небажані (негативні) емоції та перешкоджати успішності студентів у вивченні предмета. Важливим є дотримання балансу, щоб вивчення іноземної мови викликало у студентів неабияке бажання оволодіти нею, приносило радість і задоволення від отриманих результатів [3]. Враховуючи тему дослідження, найбільш доцільним, на нашу думку, є визначення Малінки О., відповідно до якого мотивація визначається як цілісна система мотивів, що спрямовують

Рис. 1. Фактори, які впливають на мотивацію до вивчення іноземної мови [5]

Примітка: систематизовано автором

навчальну діяльність на більш глибоке розуміння предмета, вдосконалення вмінь і навичок, необхідних для ефективного оволодіння мовою, а також на адекватне застосування набутих мовних знань у контексті іншомовної комунікації. Система мотивів має бути узгодженою з особистими цілями, інтересами та цінностями студента. Якщо процес навчання резонує з мотивацією студента, це підвищує його зацікавленість, зусилля та наполегливість у вивченні мови [4, с. 115–118].

Мотивація відіграє важливу роль при вивченні іноземних мов, тому необхідно провести детальне дослідження факторів, які впливають на неї. Такі фактори можуть бути внутрішніми та зовнішніми (рис. 1) [5, с. 106].

Для створення мотивуючого навчального середовища викладачам важливо розпізнавати і враховувати як внутрішні, так і зовнішні фактори. Розвиваючи внутрішню мотивацію студентів, культивуючи їхні інтереси та надаючи їм цікавий навчальний досвід, викладачі можуть сформувати позитивне ставлення до вивчення мови та сприяти довгостроковому успіху.

Отже, мотивація є ключовим елементом у вивченні іноземної мови. Розуміння концепції мотивації та факторів, що на неї впливають, дозволяє викладачам розробляти ефективні стратегії викладання та створювати середовище, яке підтримує і посилює мотивацію студентів.

Україна визнає значну роль вищої освіти у суспільних перетвореннях, особливо в контексті економічної інтеграції та глобалізації. Володіння іноземною мовою вважається ключовою компетентністю, необхідною для міжнародного спілкування, приєднання до європейського освітнього та професійного просторів, забезпечення ефективної інтеграції та економічного зростання. Зокрема, прихильність країни до європейської інтеграції та глобалізації відображена в різних національних стратегіях та ініціативах, які визначають пріоритетність володіння англійською мовою. До них належать заходи, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності українських науковців та випускників на національному та міжнародному рівнях, сприяння інтернаціоналізації вищої освіти, створення програм академічної та освітньої інтеграції в рамках ЄС, а також запровадження обов'язкового викладання англійської мови в закладах початкової та загальної середньої освіти. Варто відзначити поширення англійської мови професійного спрямування та викладання нею фахових дисциплін у закладах вищої освіти України, а також прийняття Національної рамки навчальної програми з англійської мови професійного спрямування для використання в ЗВО. Для визначення рівня володіння англійською мовою в Україні застосовуються Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти (CEFR) [6].

На сьогоднішній день, вивчення іноземних мов залишається пріоритетом внутрішньої політики України. Про це свідчить нещодавня ініціатива Президента України Володимира Зеленського щодо закріплення статусу англійської мови як однієї з мов міжнародного спілкування в Україні. На офіційному сайті Верховної Ради України був зареєстрований законопроект «Про застосування англійської мови в Україні» [7].

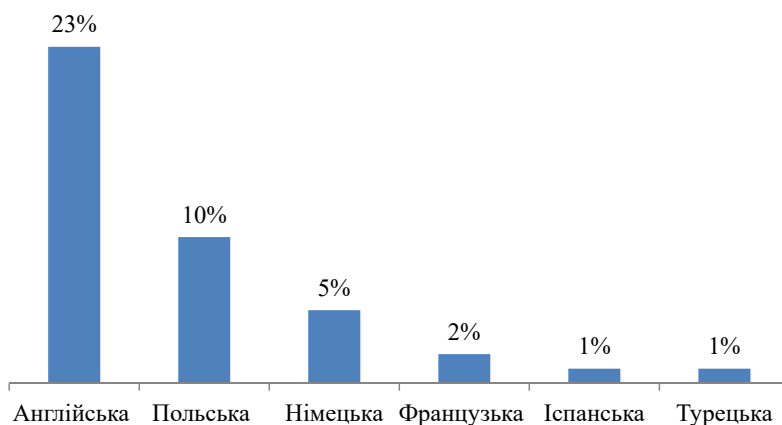
Зазначені ініціативи підкреслюють визнання іноземної мови як життєво важливого інструменту для доступу до освітніх і професійних можливостей та відповідності світовим тенденціям. Їх реалізація має позитивний вплив на рівень володіння іноземними мовами.

Зокрема, в 2022 році покращився рівень володіння англійською мовою. Про це свідчать дані Міжнародного рейтингу EF EPI, який оцінює рівень володіння англійською мовою в різних країнах. Згідно з ними, в 2022 році Україна досягла значного прогресу, піднявшись на 35-ту позицію зі 111 країн, що є помітним покращенням порівняно з попередніми роками. Для порівняння, у 2021 році Україна посіла 40 місце серед 100 країн, включених в дослідження. Найнижчий рівень володіння мовою зафіксовано у 2019 році, коли Україна посіла 49 місце [8].

Саме англійська мова є найбільш популярною серед українців, про що свідчить кількісне соціологічне дослідження, проведене Київським міжнародним інститутом соціології на замовлення Міністерства цифрової трансформації України у грудні-січні 2023 року. Згідно з його результатами, за потреби вибору однієї іноземної мови, яку слід вивчати жителю України, 89% опитаних називають англійську мову. Читати, писати та спілкуватися на побутові і професійні теми цією мовою можуть 23% опитаних. Високі навички володіння польською мовою мають 10%, німецькою мовою – 5%, французькою – 2%, іспанською та турецькою – 1% учасників дослідження [9] (рис. 2).

Варто зазначити, що найбільший досвід вивчення іноземних мов українці набувають у школі (69%) та вищому навчальному закладі (53%). Більше третини опитаних займаються самоосвітою (39%). Також іноземні мови вивчають, відвідуючи мовні курси (26%), у мовному середовищі (21%), з репетитором (19%) та на курсах підвищення кваліфікації (12%) [9].

Основними внутрішніми факторами, які заохочують до вивчення іноземної мови учасники дослідження називають цікавість до вивчення іноземних мов, заохочення (в ЗВО, на роботі, з боку держави тощо), бажання підвищити кваліфікаційний рівень, бажання переїхати в іншу країну, бажання здобути освіту у іноземному закладі вищої освіти. Щодо зовнішніх факторів, то мотивація до вивчення іноземної мови підвищується завдяки більшим

Рис. 2. Рівень володіння іноземними мовами у дорослого населення України, %

Примітка: систематизовано автором

можливостям для подорожей, різноманітнішому дозвіллю (книги, фільми, музика), можливості працювати в міжнародних компаніях та взаємодіяти з іноземцями (рис. 3) [9].

Натомість мотивації до вивчення іноземних мов бракує 31% опитаних. Серед інших факторів, які

стримують від вивчення іноземних мов, українці називають брак часу, наявність більш важливих життєвих пріоритетів, брак коштів, брак практичної потреби (рис. 4).

Для покращення показників володіння іноземними мовами, які продемонструвало дослідження,

Рис. 3. Внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на мотивацію до вивчення іноземної мови, % [9]

Примітка: систематизовано автором

Рис. 4. Фактори, які стримують вивчення іноземних мов, %

Примітка: систематизовано автором

проведене в Україні, необхідно й надалі підвищувати мотивацію до її вивчення. Враховуючи, що найбільш активне засвоєння іноземної мови відбувається під час навчання в закладі вищої освіти, для цього пропонується:

- *застосування інноваційних методів і технологій викладання.* Необхідно використовувати сучасні технології та методи навчання, які сприяють активній участі студентів у процесі навчання. На сьогоднішній день такими методами є: інтерактивний метод, метод ситуацій, метод симуляційних ігор, рольові ігри, презентації, використання автентичних матеріалів тощо [10]. Досить ефективним у вивченні іноземних мов є застосування мультимедійних, комп'ютерних та інтернет-технологій;

- *забезпечення якісного викладацького складу закладів вищої освіти.* Потрібно розвивати професійну компетентність викладачів іноземних мов шляхом організації тренінгів, семінарів та підвищення кваліфікації. Викладачі, які є мотивованими, компетентними та зацікавленими у розвитку студентів, можуть впливати на їхню мотивацію до вивчення мови;

- *створення сприятливого навчального середовища.* Необхідно забезпечити доступність ресурсів та матеріалів для вивчення іноземної мови, створити можливості для практичного застосування мови, такі як мовні клуби, мовні партнерства та обмін студентами. Також важливо підтримувати мотивацію студентів через похвалу та визнання;

- *співпраця з роботодавцями.* Важливо встановити партнерські зв'язки з роботодавцями, які активно шукають фахівців з високим рівнем володіння іноземною мовою. Це може включати стажування, спільні проекти або програми підготовки, що забезпечують студентам реальні можливості використання мови та розвитку їхніх професійних навичок;

- *залучення до міжнародних програм та обмінів.* Необхідно популяризувати участь українських студентів у міжнародних програмах. Найбільш популярними програмами в 2023 році є Erasmus+, Chevening, Fulbright, Eiffel Excellence Scholarship, Swiss Government Excellence Scholarships, Holland Scholarship [11]. Участь в таких програмах дозволить студентам отримати непересічний досвід навчання та спілкування в англomовному середовищі, підвищити свою мотивацію та поглибити мовні знання.

Зазначені заходи у поєднанні зі свідомим підходом до вивчення іноземних мов допоможуть підвищити мотивацію студентів та покращити рівень володіння ними в Україні.

Висновки. Підвищення мотивації до вивчення іноземних мов є ключовим фактором для покращення показників володіння ними. Оскільки

заклади вищої освіти є важливим місцем активного засвоєння іноземних мов, пропонується впровадження інноваційних методів і технологій викладання, що сприятимуть більш ефективному навчанню. Крім того, необхідно забезпечити наявність якісного викладацького складу, який здатний викладати мови на високому рівні. Створення сприятливого навчального середовища, що включає інтерактивність, практичну спрямованість та можливості для спілкування з носіями мови, також сприятиме підвищенню мотивації студентів. Співпраця з роботодавцями може стимулювати студентів, оскільки вони будуть бачити практичне застосування мови у майбутній діяльності. Залучення до міжнародних програм та обмінів дозволить студентам отримати практичний досвід і сприятиме їх мотивації до вивчення мови. Такі заходи спільно сприятимуть покращенню рівня володіння іноземними мовами в Україні.

Практичне значення дослідження полягає в можливості застосування отриманих результатів закладами вищої освіти України для підвищення мотивації студентів до вивчення іноземної мови.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 375 с.
2. Рідель Т. М. Шляхи підвищення мотивації при вивченні англійської мови студентами СНАУ. *Молодий вчений*. 2017. № 12. С. 448–453
3. Тимошук Н. М. Підвищення мотивації до вивчення іноземної мови студентами неможлими (аграрних) закладів вищої освіти. *Педагогічні науки*. 2019. Вип. LXXXVII. 159 с. DOI 10.32999/ksu2413-1865/2019-87-29
4. Малінка О. О. Особливості формування мотивації до вивчення іноземних мов студентами нелінгвістичних освітніх закладів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2009. Вип. 26. С. 115–118.
5. Бойко Л. М. Підвищення мотивації студентів до вивчення іноземної мови при навчанні онлайн. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2022. Вип. 207. 106 с. DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-207-104-108
6. Андрощак А. Викладання англійської мови в університетах України в контексті євроінтеграції: системний підхід. *EUROPEAN HUMANITIES STUDIES: State and Society*. 2019. № 3(II). С. 77–78. DOI: 10.38014/ehs-ss.2019.3-II.06
7. Пришляк Н. Зеленський пропонує закріпити новий статус для англійської мови в Україні. Уніан. 2023. URL: <https://www.unian.ua/society/zelenskiy-proponuye-zakripiti-noviy-status-dlya-angliyskoji-movi-v-ukrajini-12310212.html>
8. Українці покращили рівень володіння англійською мовою у 2022 році. Перший Кембриджський Центр. 2023. URL: <https://cambridge.ua/uk/news/ukrainsky-uluchshili-uroven-vladieniya-angliyskim-2022/>

9. Яшник М. Рівень володіння англійською та іншими іноземними мовами в Україні: результати кількісного соціологічного дослідження проведеного у грудні 2022-січні 2023. KIIS. 2023. URL: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1210&page=1>

10. Остафійчук О. Д. Інноваційні методи і технології викладання англійської мови. *Педагогічна освіта:*

теорія і практика. 2021. Вип. 30 (1-2021) (Категорія «Б»). С. 290-293. DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2021-30-286-298>

11. Кононенко В. Не бійся спробувати! Доступні програми обміну для студентів бакалаврату та магістратури. Вікна. tv. 2023. URL: <https://vikna.tv/dlia-tebe/najkrashhi-programy-obminu-studentiv-dlya-osvity-za-kordonom/>